

Peugeot 306 XR
1993-mod. 83 000 km

PROVEN BIL OPPDAL AS
Vikavn. 2 - Sentralbord 72 41 04 70

VIKING REDNINGSTJENESTE HF. 947 86 029

Debuterer med dramatisk historie

Ståle Fagerland, historiker og lønsetlærer gjennom mange år, bokdebuterer denne høsten. Det er en dramatisk historie man kan lese mellom Fagerlands to permer.

LARS GISNÅS

Og den er sann.

Det er historien om Jarle Saur-saunet fra Beitstad i Nord-Trøndelag som fortelles. Bare 17 gammel er han øyenvitne til at tyske bombefly legger Steinkjer i ruiner. Ungguttene melder seg til tjeneste, men kort tid etter kapitulertur den norske motstanden. Snart går han imidlertid over til tyskernes side, blir NS-mann. Det blir samtidig innledningen på et sort kapittel i ungguttens liv, et kapittel som har formørket senere kapitler.

Til østfronten

I sin bok forteller Fagerland om Saur-saunets vei til okkupantenes rekker, om NS-sympatier i hjemmemiljøet, om beslutningen om å kjempe mot kommunismen på østfronten, for tyskerne.

Da boken nylig ble presentert for pressen under en pressekonferanse på Steinkjer fortalte Jarle Saur-saunet selv hvorfor livet tok den kursen det tok:

– Vi hørte mye om den kommunistiske fare. Og far min sa alltid at av to onder var nazismen bedre. Da vi meldte oss til tjeneste i kamp mot russerne, mente vi at vi kjempet mot kommunismen, forklarte han stillferdig.

Leningrad

Våren 1943, etter å ha arbeidet i nær tre år som sjåfør for okkupantmakten, meldte Jarle Saur-saunet seg frivillig til å kjempe for tyskerne på østfronten, mot russerne. I desember samme år er den tyve år gamle beitstadmannen med på beleiringen av Leningrad. Få uker senere setter imidlertid russerne inn motoffensiven, driver tyskerne tilbake.

Da tyskerne kom til Stettin i Polen var arméen mer eller mindre gått i oppløsning. Nye enheter blir rasket sammen etter beste evne: Saur-saunet blir plassert som tanksjåfør. Veien går til

Berlin, til de siste kampene.

Stjålet identitet

Jarle Saur-saunet blir tatt til fange i Berlin, men makter å flykte: – og vet samtidig at han som frivillig SS-soldat

har mørke utsikter hvis han skulle bli fanget igjen. Under sin flukt gjennom Berlin bestemmer han seg derfor; han må få seg ny identitet.

Ståle Fagerland skriver:

«...og ved et krater fikk han øye på en tysk Wehrmachtsoldat. Jarle stirret ned på den døde, så kjennemerket rundt hal-sen og samtidig muligheten. I lommen fant han soldatens soldbok, og raskt løstet han låset på dødsmerket. Løftet litt på hodet og så at lite holdt det på plass».

Jarle Saur-saunet dro videre, nå som Walther Schöner.

Hemmelighet

Snart skaffer han seg sivile klær, begir seg sørover, havner i Vachdorf – en liten tysk landsby. Der blir Saur-saunet; tar arbeid som dreng på en gård.

Når krigen er over, er Saur-saunet samtidig låst i sin nye rolle; Vachdorf ligger nemlig i det som ble Øst-Tyskland.

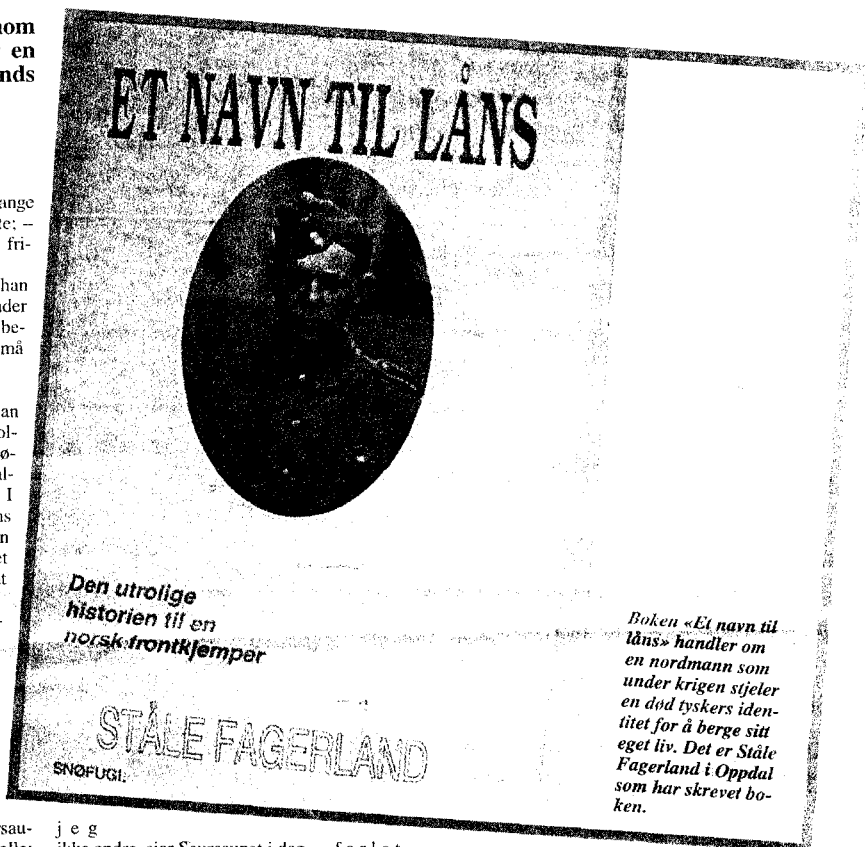
Men falsk identitet, som Walther Schöner, lever Jarle Saur-saunet i sitt nye lokalsamfunn, går inn i sitt nye samfunn: arbeider, får venner, spiller på det lokale fotballaget. Ingen avslører at han egentlig er nordmann. Og bare noen få kjenner til hans dobbeltspill.

Lang vei tilbake

Jarle Saur-saunet alias Walther Schöner vil ikke forbli i Vachdorf; vil videre. Den andre påskedag i 1948 makter han å flykte; vurderer å gå inn i Fremmedlegionen, men etter å ha vært i kontakt med norske myndigheter velger han i stedet å dra hjem – syv år etter at han dro ut i krigen.

Etter å ha sonet sin landssvikerstraff, blir Saur-saunet en sivil borger i sitt gamle lokalmiljø i Beitstad.

– Det var ikke riktig å melde seg i tysk tjeneste. Men jeg kan ikke angre, det som skjedde kan

Jeg ikke endre, sier Saur-saunet i dag.

I vår var han tilbake i Vachdorf – nær femti år etter at han

forlot landsbyen. Ståle Fagerland fulgte med på reisen.

Fascinert av historien

Det var en artikkel om Jarle Saur-saunet i Adresseavisen som gjorde at Ståle Fagerland

(bildet) i Oppdal fattet interesse for den dramatiske historien.

LARS GISNÅS

– Jeg er selv meget interessert i mellomkrigstiden. Jeg synes det er en fascinerende periode, forteller faghistorikeren Fagerland. Han valgte også et tema fra denne perioden da han i sin tid studerte historie hovedfag.

Fagerland gjorde ikke noe med Saur-saunets historie da han leste artikkelen i Adresseavisen, i oktober 1992. Men han klarte ikke å glemme historien, og da han ved en senere anledning hadde et ærend på Heimdal stakk han innom Adresseavisen for å få med

seg en kopi av artikkelen.

Deretter ringte han til Jarle Saur-saunet.

– Han dro veldig på det; var veldig i tvil. Men vi avtalte å møtes sommeren etter – i 1993, forteller Fagerland.

Det ble et to døgns møte, hvor Fagerland og Saur-saunet gikk gjennom den dramatiske historien, rekonstruerte det som hadde skjedd.

– Det var ikke bare enkelt; det ligger mange traumatiske ting i en slik skjebne, forteller Fagerland, som også har benyttet en rekke andre kilder i arbeidet med

boken.

Fagerland har arbeidet i to år med sin debutbok, som er utgitt av Snøfugl Forlag på Melhus, under tittelen *Et navn til låns*.

11-23
PIZZA X PRESSEN
Tlf. 72 42 24 89

Tipstelefonen: 72 42 11 88